

Miroslav Kirin

BABANIJA

[kuća koja se pokopala]

Gore, u Gorama je ta kuća, i nitko je neće pa se prodaje. Lijepo na komadu žutog kartona velikim crnim slovima piše nečiji telefonski broj. Iz auta ga je teško zapisati, treba stati. Ali tko da stane ondje, nema se gdje stati, između ceste i kuće odmah je dubok jarak. Dakle, treba čitati brzo, „u letu“. Prodaje se već neko vrijeme, žuta boja kartona sve je bljeđa, brojke se ispiru. A onda se jednoga dana na kući pojavi osmrtnica. Netko je umro. Netko je iz te kuće umro, a ne možemo do njega. Jer ne znamo tko je. Mrtav i bezimen. Dvojica žive jedan u drugome. Opet prođem autom, čitulja je još ondje. Prođe i cijela zima, proljeće, i opet ljeto. Putujemo na more starim cestama, a moja mi kći klikne: *Eno je, još je ondje!* I onda opet putujemo, putujemo kroz vrijeme, i u tom vremenu odjednom – nevjeme. A ime mu je Potres, ne Potjeh. Zbi se tako potres, i gore, u Gorama, nestane, sruši se kao kuća od karata ta tužna kuća sa žutim kartonom na kojemu velikim crnim slovima piše nečiji telefonski broj i s osmrtnicom na kojoj je nemoguće pročitati ime nesretnog pokojnika. I kaže meni moja kći: *Gle, mama, kuća je pokopala samu sebe!*

[indijanac]

U niši barokne kuće u centru jedva zamjetan živi Indijanac. Slični stražaru u stražarskoj kući ili pak svecu kojega još nije dohvatila teška barbarska ruka. Neko vrijeme je lutao, nije znao što bi sa sobom, svojim životom, a kad je u kinu pogledao nekoliko filmova o Vinetuu, odlučio je, nije bilo nikakve dvojbe, bit će Indijanac. Postat će jedan od onih koje progone, koje ubijaju, molit će, disat će za njih. Jednoga dana samo se pojavio u gradskom parku glave urešene dugim ptičjim perjem. I dalje je obavljao svoje svakodnevne poslove, ali njegova je životna misija bila da ljudima svakodnevno ukazuje na to da postoje i drugačiji, da nisu svi isti, i da te takve, drugačije, treba da čuvamo više i od samih sebe. Na kraju dana Indijanac se umori, ulazi u svoju nišu i sanja da je kondor koji leti iznad Anda. Pa u snu zapjeva: *Kad kondor leti / svima stane dah / ali tad mene nije strah / Ja volim let // A vrijeme leti / kô da leti s njim / pa se tad gubi kao dim / u dalek svijet*

[debi hari]

U mrtvom rukavcu sela živi Debi Hari, tužna raskuštrana plavojka rođena u obitelji roditelja koje je bog zaboravio, a država nije znala što bi s njima. Kao dijete preživjela je još neutvrđenu bolest zbog koje je neobično polako otvarala očne kapke, a čemu stanoviti

muškarci nikako nisu mogli odoljeti. I još je usto ostala napola pismena i napola bistra. No jedno je sjajno znala – pjevati pjesme koje su išle ravno u srce. *Nazovi me, Marija, Nedjeljna djevojka...* Pjevala je dok je muzla njihovu jedinu kravu, pjevala je dok je kupovala kruh u dućanu, pjevala je dok je golim rukama brala koprive za svinje.

*Jednom sam imala ljubav i to je bilo žestoko
Uskoro se ispostavilo da ima srce stakleno
Činila se pravom, samo da bih shvatila
Nije bilo povjerenja, ljubav je nestala*

*Jednom sam imala ljubav i bila je divna
Ubrzo sam shvatila da sam izgubljena
Činila se pravom, al' bila sam tako slijepa
Nije bilo povjerenja, ljubav je nestala*

Udala se gotovo još kao djevojčica, pomalo na prepad, ni sama nije znala kako se to zbilo, a do punoljetnosti već je bila sama. Muž je pobjegao, roditelji ubrzo pomrli. Od samoće spasio je rat, otišla je u Njemačku. S novcem zarađenim tko zna kako, vratit će se iz gastarbajterstva i začeti novu obitelj. Naravno da nitko nije znao da je ona Debi, svi su je znali kao Maricu. Iskopavajući krumpir na polju u jesen tiho bi znala zapjevati, no samo bi zaista dobar poznavatelj pop glazbe u tom pjevušenju jednoga tugom razderanoga grla mogao prepoznati elemente pjesme *Srce od stakla*. A drvena joj se kuća, poslijeratni dar Savezne Republike Njemačke, tad nagne kao kosi toranj u Pisi i nikad više ne progovori.

[brod na kupi]

Stotinjak metara uzvodno od mjesta gdje se Petrinjčica spaja s Kupom, u Petrinji je sunčanog 22. svibnja 1942. pristao veliki bijeli putnički brod, a među putnicima je bio i Štefan Cvajg sa svojom drugom ženom. Pritom uopće nije bilo važno što je Štefan Cvajg već bio tri mjeseca mrtav i što grad u koji je dospio nije bio Petropolis u Brazilu, nego Petrinja, u Babaniji. Ljudi putuju, dolaze i odlaze, što su oni doli čista prolaznost, važno da je ostao taj prelijepi brod, i dalje se bijeli, pitajte samo Borisa Vrgu, neka vas povede u svoj minijturni montenjevski stan. Odande, s tog prozora, samo pogledajte kako se brod bje-lasa na proljetnom suncu. Preljep u svojoj nepomičnosti. No, vratimo se Cvajgu. Budući da se brod neko vrijeme trebao zadržati radi opskrbe i sitnih popravaka, Cvajg je iskoristio darovano vrijeme kako bi sa suprugom razgledao grad. Istini na volju, to i nije bilo najprikladnije vrijeme za turističko razgledanje, a osim toga, nipošto se nije htio susretati s vojnicima, osobito s onima u crnim odnosno zelenkastim uniformama. Zapravo, i sam je bio u bijegu od Velikog Zla. Nije poznato kada se i je li se uopće Cvajg ponovno ukrcao na brod, nitko to nije zabilježio, kao što nitko nije zabilježio što je zapravo radio u gradu, kuda se kretao, s kim se susreo, je li to bio netko od pisaca? Ali tad ih ionako više nije bilo u gradu.

Možda je ipak ostao u gradu, postao jedan od njegovih građana i poželio nekim svojim prečacom do Zemlje Sna.

[beskrajno kupanje]

Noću, dok se posljednji pijanci s mukom pridižu s pločnika ispred birtije *Tri dlake*, započinje ples božanstvenih karijatida u fontani u parku. Poput varnica iskre kapi vode. Nema ničeg ljepšeg od nijemog hihotanja golih kupačica. Iz mraka ih promatra njihov otac Lovro, Lovro Findrik, kipar. Kao svaki tašt umjetnik svakodnevno dolazi ondje ne mogavši se zasititi toga čudnog prizora. Jutarnja svjetlost u parku samo načas prekida tu svečanost.

Opisujući grčku vazu iz 435. prije Krista, Ježi Harasimović u svojoj pjesmi *Žene u kupatilu* (prev. Biserka Rajčić) pripovijeda kako su se starogrčke žene jednom svukle „cvrkućući“ da bi se okupale, a nikako da se i napokon okupaju. „Svet će završiti“, kaže on, „ali ne i to kupanje.“

[uska staza prema Severu]

Negdje u to vrijeme u grad je stigao Sever, golobradi mladić s torbom od svinjske kože pod miškom. Licem u lice gledali ste ravno u klasičnog kineskog pjesnika s nemarno nasađenim sovjetskim kačketom na glavi, a iz profila bio je čisti **mužik**, malo nahero postavljen u životu, slavljem i čašćen uglavnom u birtijama. Sever tad još nije bio *onaj* Sever, premda se svojski trudio. Istina, u gradu bi ga malo bilo, uvijek je bio *negdje između*, a kad je ipak bio u gradu, čulo se da sa slučajnim prijateljima (jer u birtiji su svi slučajni) uz ostalo naklapa i o naslovu svoje prve zbirke pjesama. *Konjanik*, zvat će se *Konjanik*, rekao je jedne večeri i počeo se penjati na stol ne bi li deklamirao pjesmu o konju „u propnju“, kadli ga netko povuče za rukav i reče mu da se ne igra Banom Jelačićem, pa nisu li upravo njega maknuli s Trga Republike. Nemoj da i tebe maknu, upozorio ga je taj slučajni, kojega je tad vidio prvi put, no nije se čudio, uglavnom je sve ljude u birtiji viđao prvi put. Sever se primirio i ostatak večeri je samo šutio, nije više ni pio. Ispostavilo se da će tu pjesmu objaviti znatno kasnije, a naslov je povukao. Drugu je večer bio zauzet pronalaženjem svoje torbe, bio je siguran da ju je imao pod miškom, ali pod miškom je bila samo opasna praznina. Uzeo je papir na kojemu je bio račun i na poleđini zapisao nekoliko stihova. Pa je sve iskrižao, i onda još sitnijim slovima nadopisao nove stihove. U međuvremenu je netko donio torbu. Nije ni pitao gdje su je našli. A kad je jednoga dana za oko zapeo djevojčurku slamnate kose, kojega je utorkom i četvrtkom viđao kako šeta ukrug oko paviljona u parku, moralo se nešto desiti. Dogotovio je zbirku, i s njom, tajnovitim djevojčurkom hodao, hodao i hodao pod miškom stišćući njezinu toplu ručicu. Odlučio je da u gimnaziji više ne može predavati ruski. Ili su oni tako odlučili. Ma nije ni bitno. Jednoga jutra samo je posijedio. Pa kako, Severe, pitala ga je, a slamnata joj se kosa vijorila na vjetru. Pustio je bradu, ili brada je našla njega, poprimio je izgled „jurodivog“, „božjeg čovjeka“ iz ruskih romana, koje je počeo prevoditi. Pisao je gdje bi stigao, ili gdje bi ga stiglo. Hodao je omotan šalom, bez francuske

kapice. Činilo se da je život uvijek korak ispred njega, lovio ga je svojim košćatim no nježnim rukama. Sjedio bi na rub njezine postelje i tješio je: „Ne plači! Nemoj biti tužna.“ I onda je krenuo. *S trga od sata niz prašku i vlašku išla je kiša ko limena glazba.* Išao je još neko vrijeme, zrak je već mrznuo, išao je, i mada se činilo da ne zna kamo, da je zalutao, dobro je znao kamo ide – zaputio se uskom stazom prema onom pravom Severu.

[brest]

Oduvijek sam znao za Barbaru i oduvijek se neka Barbara pojavljivala u mom životu. Barbara, Bara, Barica, Barek, Barbi... Jesam li se ja pojavljivao u Barbarinom životu, na kraju svega teško je ustvrditi. I je li uopće postojala? S onu stranu Kupe oduvijek je bio Brest i bilo je dovoljno da prijeđem preko mosta i sretnem Barbaru, njeno uobičajeno izdanje: *rascvjetanu, očaranu, pokapanu, pod kišom.* Osobito ovo posljednje, kad god sam nakanio u Brest, padala je kiša. Dovoljan razlog da odustanem, a po tome sam bio poznat. A opet, mislio sam, ako ne pada kiša, tad i ne mogu sresti Barbaru, jedno uvjetuje drugo, takva je logika, ako je logika uopće logična u ljubavi. Kako bilo, krenuo sam jednoga dana preko mosta dok je, naravno, kišilo i neko vrijeme lutao uličicama Bresta, izmicao se neraspoloženim kravama, izbjegavao poglede čuđenja što su mi kroz prozorska okna upućivali seljaci, šljapkao po toplom ljetnom blatu pomiješanom s kravljom balegom i bio sretan, jer tim je uličicama hodala i moja rascvjetana Barbara. Doduše, njoj nije bilo ni traga i već sam polako gubio nadu. U jednom trenutku netko je čak zazvao njeno ime, no ja sam bio jedini koji se okrenuo, i tad sam shvatio kako zapravo ja sam izvikujem njeno ime ne bih li je prizvao i potom zaljubljeno stiskao u svom zagrljaju. O Barbara, ti se ničega nećeš sjetiti, oni koji istinski vole gube pamet, gube pamćenje, i ti se nikad nećeš sjetiti te nesreće koja je prohujala nad Brestom toga dana kada sam blatnjav išao njegovim ulicama da bi, već obnevidio od lude ljubavi, uletio u nabujalu Kupu iz koje su me spasili samo zato da bih se poslije sjećao kako je strašno kišilo nad Brestom toga dana. O Barbara, kakve li bljezgarije i rat, i potres i poplava! Što je od tebe postalo, što je od mene ostalo?

[kako je N. iz sela Borojevići odlučio da ipak neće ući u svjetsku povijest kao onomad Svetozar Borojević]

Priča N. iz Borojevića kako je on kao milicajac koji postiže odlične rezultate u gađanju iz puške bio odabran da osigurava posjet H. Selasija Zagrebu. Dali mu snajper i odredili lokaciju s koje će pratiti dolazak svečane povorke s dvojicom predsjednika. Ide tako kolona automobila, priča N., a u jednom od njih, u crnom kabriolet rols-rojsu, Hajle Selasije. On kao počasni gost stoji s desne strane, a njemu s lijeve domaćin Tito. Ide kolona, sve su bliže. Ja zalegao na krovu Palače pravde i držim ih na nišanu, priča N., u slučaju da opazim nešto sumnjivo, bit ću najbrži na okidaču. Nije to tako ni zabavno, gore ležati, pa se malo i igram. Nanišanim ti ja onu kozju bradicu H. Selasija i lagano potegnem okidač, na pola. Još bi bilo dovoljno samo malo pritisnuti, i paf! Ode Selasije! Otpustim, ipak, okidač, poštedim

ovaj put Selasija, i sad ti ja lijepo opet nanišanim i to Staroga. Lagano potegnem okidač i sve si mislim, eto mi ih obojice, kao na dlanu, dvaput okinem, koknem obojicu. Ali jok, ništa od mene na naslovnim stranama novina i na televiziji. Što ćeš, nije to za svakoga.

[samo da rata ne bude]

Dolaze dva policajca meni u kuću kako bi sa mnom razgovarali, hoće li biti rata ili ne, da ja o tome odlučim, i bi li se ja htio angažirati u obrani domovine, uredba li, pa je l' smeta ako mi uzmu nekoliko minuta vremena za razgovor, neće potrajati. Ne smeta, kažem, sjednite, i onda sjednu gotovo poslušno, prvo stariji, a za njim mlađi. Donesem mineralnu i natočim. Donesem rakiju, ali stariji rukom mahnu da je odnesem. Pa me pita onaj stariji, služili ste u JNA, je li tako, tako je, kažem. Pa za njim kaže mlađi, bili ste u JNA, je li tako, tako je, kažem. Onda stariji popije gutljaj mineralne, sljedeće pitanje bilo je delikatnije. Jeste li bili nagrađivani, hoću reći, jeste li u službi zaslužili nagradno odsustvo? Ne, nisam, kažem, a starijemu se ozari lice te namigne mlađemu, mlađi namigne meni, ja starijemu, a mlađi brzo popije gutljaj mineralne. Dobro, to smo razjasnili, a sad mi recite je l' se bojite oružja? Pa kako bih se bojao oružja, rekoh, još ga sanjam. A čega se bojite, požuri se s pitanjem mlađi, a stariji ga prostrela pogledom. Bojim se škorpiona, kada smo bili na vojnoj vježbi u zaleđu Šibenika mog prijatelja je ubo škorpion i gotovo je umro. Tu smo mi, reče stariji, naša je vojna odora nepropusna, imamo zaštitne rukavice i kremu protiv opasnih insekata. Sjajno, rekoh, to ulijeva povjerenje, našto stariji popije još jedan gutljaj mineralne. Nećemo vas mi dugo gnjaviti, reče pošto je popio, imamo još nekoliko pitanja pa smo gotovi. Dobro, rekoh. Koje dnevne novine čitate? *Vjesnik*, ispalih kao iz puške. Aha, reče, stariji i prvi put izvadi notes i zapiše. Dobro, imate li omiljenog novinara u *Vjesniku*? Imam, rekoh te mu izdiktirah njegovo ime. Ponovio sam dvaput jer je prezime bilo hrvatsko, ali njemačkog porijekla. On zapiše te popije još jedan gutljaj mineralne. Nakašlje se kako bi pročistio grlo. A sad mi recite, da ste sad u Saboru, za što biste se zauzeli? Mlađi uzme čašu te si ponovno natoči mineralnu i ispije je nadušak. Baš ste me zatekli, o tome nisam razmišljao... Odlično, reče stariji oduševljeno. Mislim da nam je sad sve jasno, reče i pogleda značajno mlađega, a ovaj mu odmah natoči čašu mineralne. Stariji popije još jedan gutljaj. Obojica, i ja i mlađi, nestrpljivo smo čekali njegovo pitanje. Zna, reče tiho stariji, ima još nešto vrlo važno, pa čak i malčice nezgodno, čega možda još niste svjesni. Naime, moram Vas upozoriti na mogućnost da, prihvatite li, uza sve ostalo počinite i ratne zločine... Da, jasno, rekoh i natočih si čašu mineralne. I mlađi još jednom natoči čašu mineralne i popije je. Ubrzo ustaje i pita me za ve-ce. Eno u hodniku, odmah kraj ulaznih vrata. I, upitah starijega, hoće li biti rata. Vidjet ćete, vidjet ćemo. Pa si i on natoči čašu mineralne. Doviđenja, reče mi. Doviđenja, rekoh.

[čamdžija]

Godinama je lađar J., ili bi primjerenije bilo reći – čamdžija, prevozio ljude s jedne na drugu stranu Gline, i to ondje gdje se Glina nježno spaja s Kupom. Muškarce s biciklima,

žene s košarama za tržnicu, djecu. Žena bi stala u hladovinu vrbe i čekala. Nije se znalo kad J. dolazi, ali bi uvijek došao. Samo bi se pojavio. Jedino je trebalo proteći nešto vode u Glini, a s njom i vremena. I tako, spusti se odjednom J. s obale u čamac, zavesla prema drugoj obali te ukrca ženu s košarom. Ona tih dvadesetak metara koliko treba do druge obale svečano stoji u čamcu. On šutke vesla, a pogled mu vrluda. Tako do rata. A onda, u suton lijepoga doba, malo prije nego što će na objema obalama gorjeti kuće, izgradili su most, a čamdžija ostao bez posla. Nije to zapravo ni bio posao. Nitko nikad nije ni vidio da je ikad primio novac. Kao da je uvijek bio ondje samo da pomogne, a da ništa ne stavi sebi u džep. J. je nestao, nitko ga više nije vidio, ili nije bilo nikoga da ga vidi, što se svodi na isto. A onda se pričalo, neka su usta to govorila, da on i dalje radi svoj posao – kako bi ga uopće i mogao prekinuti? No, ovaj put je prevezio mrtve u njihovu vječnu zemlju tišine.